Przegląd Sejmowy
nr 4(171)/2022, s. 101–124; https://doi.org/10.31268/PS.2022.127

Małgorzata Pietrasiak*

Prezydent w systemie politycznym Wietnamu. Analiza porównawcza założeń ustrojowych wietnamskich konstytucji

The president in the political system of Vietnam. A comparative analysis of the systemic assumptions of the Vietnamese constitutions

The analysis undertaken in the article concerns the position of the president in the political system of Vietnam. The analysis begins with the period of formation of Vietnamese statehood after colonial era. In 1946, Vietnam's first constitution was adopted. Following the abdication of Emperor Bao Dai, the first president acting under it was Ho Chi Minh. The constitution gave the president considerable powers which were amended in subsequent constitutions. Vietnam's political system was strongly influenced by the international situation at each stage ending with adoption of a new constitution. Beginning with the second constitution, in 1959, the Communist Party of Vietnam remained the leading force in the state. The victory with the United States of America sealed this state of affairs. A feature of the entrenched party system in Vietnam was that the ruling party based on collegial leadership. This collegial leadership also applied to the president's position in the political system. It was no longer the president himself, but the collegiate bodies that indicated the directions of development of the socio-economic system. The glue remained the Communist Party of Vietnam, which controlled, supervised and fed these collegiate bodies. Changes came after the *doi moi* reforms, when it was decided to liberalise the economy, but with limited changes to the political system. The entire current ruling elite of the country comes from the CPV. The last constitution was adopted in 2013, while personnel decisions were made at the 13th Congress of the CPV – a return to a power-sharing structure based on the "four pillars": the secretary general of the party, the president, the prime minister and the speaker of the National Assembly.

Keywords: Vietnam, president, political system, Constitution of Vietnam, *doi moi*, Communist Party of Vietnam

---

W artykule podjęto się analizy pozycji prezydenta w systemie politycznym Wietnamu. Rozpoczęto ją od okresu kształtowania się państwowości wietnamskiej po epoce kolonialnej. W 1946 r. została przyjęta pierwsza konstytucja Wietnamu. Po abdykacji cesarza Bảo Đại pierwszym prezydentem kraju działającym na jej podstawie był Hồ Chí Minh. Konstytucja

* **Prof. dr hab. Małgorzata Pietrasiak**
Uniwersytet Łódzki, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Polska
University of Lodz, Faculty of International Relations and Political Studies, Poland
malgorzata.pietrasiak@wsmip.uni.lodz.pl, https://orcid.org/0000-0002-4279-1483

Artykuł został udostępniony na licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)

dawała mu duże uprawnienia, które w kolejnych ustawach zasadniczych ulegały zmianie. Istotny wpływ na ustrój polityczny Wietnamu miała sytuacja międzynarodowa na każdym etapie kończącym się przyjęciem nowej konstytucji. Poczynając od drugiej konstytucji, z 1959 r., partia komunistyczna pozostawała kierowniczą siłą w państwie. Wygrana ze Stanami Zjednoczonymi[1] ten stan przypieczętowała. Cechą charakterystyczną utrwalonego systemu partyjnego w Wietnamie było to, że partia rządząca opierała się na przywództwie kolegialnym. Odnosiło się ono również do pozycji prezydenta w systemie politycznym. Już nie sam prezydent, ale ciała kolegialne wskazywały kierunki rozwoju systemu społeczno-gospodarczego. Spoiwem pozostawała Komunistyczna Partia Wietnamu, która kontrolowała, nadzorowała i zasilała te ciała. Zmiany nastąpiły po reformach *doi moi*, kiedy zdecydowano się na liberalizację gospodarczą, ale z ograniczonymi zmianami systemu politycznego. Cała obecna elita rządząca kraju wywodzi się z KPW. Ostatnia konstytucja została przyjęta w 2013 r., natomiast decyzje personalne zapadły na XIII Zjeździe KPW – powrócono wtedy do struktury podziału władzy opartej na czterech filarach, którymi są: sekretarz generalny partii, prezydent, premier i przewodniczący Zgromadzenia Narodowego.

Słowa kluczowe: Wietnam, prezydent, system polityczny, konstytucja Wietnamu, *doi moi*, Komunistyczna Partia Wietnamu

I. Wprowadzenie

Tematem niniejszego artykułu jest ewolucja systemu politycznego Wietnamu ze szczególnym uwzględnieniem konstytucyjnej roli prezydenta. Analizę tego zagadnienia rozpoczynają rozważania dotyczące okresu kształtowania się państwowości wietnamskiej po epoce kolonialnej. To wówczas określono zadania prezydenta jako głowy państwa oraz sposób jego wyboru. Przywództwo prezydenta oparto na charyzmie pierwszego z nich – Hồ Chí Minha. W następnych konstytucjach ta rola się zmieniała. Duży wpływ na ustrój polityczny miała sytuacja międzynarodowa na każdym etapie kończącym się przyjęciem nowej ustawy zasadniczej. Poczynając od drugiej konstytucji, z 1959 r., partia komunistyczna (początkowo Partia Pracujących Wietnamu, przemianowana następnie – po IV zjeździe w 1976 r.[2] – na Komunistyczną Partię Wietnamu [dalej: KPW]) pozostawała przywódczą siłą w państwie. Cechą charakterystyczną utrwalonego systemu partyjnego było to, że partia rządząca opierała się na przywództwie kolegialnym. Miało ono swoje odzwierciedlenie w zmodyfikowanej roli prezydenta w systemie politycznym. Już nie sam prezydent, ale ciała kolegialne wskazywały kierunki rozwoju systemu społeczno-gospodarczego. Spoiwem pozostawała KPW, która kontrolowała, nadzorowała i zasilała te ciała. Cała obecna elita rządząca kraju wywodzi się z KPW. Zmiany nastąpiły po reformach *doi moi* z 1986 r., kiedy zdecydowano się na liberalizację gospodarczą,

[1] Etap wojny indochińskiej, w którą bezpośrednio były zaangażowane Stany Zjednoczone, trwał w latach 1965–1973 i zakończył się podpisaniem porozumień pokojowych w Paryżu. Stany Zjednoczone ostatecznie wycofały się z Indochin w 1975 r., co było wielkim zwycięstwem Wietnamu i rządzącej partii komunistycznej.

[2] *Statut Komunistycznej Partii Wietnamu*, [w:] *IV Zjazd Komunistycznej partii Wietnamu. Podstawowe dokumenty*, [tł. z wietnamskiego], Książka i Wiedza, Warszawa 1980, s. 527–574.

ale z ograniczonymi zmianami systemu politycznego. Od elit partyjnych oczekiwano przywództwa wizjonerskiego, co wyraźnie wybrzmiało w czasie obrad XIII Zjazdu KPW. Decyzją delegatów był powrót do struktury podziału władzy opartej na czterech filarach (*tứ trụ* – z j. wietnamskiego), którymi są: sekretarz generalny partii, prezydent, premier i przewodniczący Zgromadzenia Narodowego. Są to cztery najważniejsze stanowiska polityczne w ścisłym kierownictwie Wietnamu. Każda osoba je zajmująca jest członkiem Komitetu Centralnego KPW i Biura Politycznego. W tym kwartecie prezydent jest drugą, po sekretarzu generalnym, osobą w państwie. Zasady podziału władzy reguluje ostatnia konstytucja – z 2013 r.

Powyższe uzasadnienie prowadzi do następującej hipotezy badawczej: Choć sekretarz generalny jest pierwszą osobą w państwie, na co wskazuje jego miejsce nr 1 w Biurze Politycznym, to jednak istotną rolę w wietnamskim systemie politycznym odgrywa zasada czterech filarów władzy mająca równoważyć pozycję tegoż sekretarza generalnego i wpływy różnych frakcji.

W artykule udowodniono, że ukształtowany w Wietnamie system polityczny i rola, którą odgrywa w nim prezydent, są zgodne z kolektywnymi wartościami azjatyckimi[3]. Ewolucja wewnętrznych procesów politycznych w tym państwie, przede wszystkim liberalizacja gospodarcza z inicjującą i kierowniczą rolą partii komunistycznej, przypominała chińską drogę rozwoju. W pracy pokazano, że mimo wszystko niektóre rozwiązania przyjęte w Wietnamie są bardziej demokratyczne niż w podobnym systemie politycznym Chińskiej Republiki Ludowej [dalej: ChRL].

Podstawą analizy uczyniono kategorię systemu politycznego w ujęciu instytucjonalnym. Zastosowano metody badawcze wykorzystywane w naukach o polityce – kwerendę dokumentów, głównie poszczególnych konstytucji wietnamskich i materiałów pochodzących z kolejnych zjazdów KPW. Pozycję prezydenta i jego miejsce w systemie politycznym w Wietnamie ukazano z uwzględnieniem tych cech, które przetrwały w kolejnych konstytucjach. Poszczególne etapy zmian konstytucyjnych omówiono, mając na uwadze szerszy kontekst międzynarodowy. Dodatkowym źródłem informacji były analizy i opinie międzynarodowych think tanków oraz europejskich, amerykańskich, azjatyckich, australijskich specjalistów i naukowców zajmujących się procesami politycznymi w Wietnamie. Skonfrontowano je z własnymi badaniami i obserwacjami autorki poczynionymi w czasie wizyt studyjnych w Wietnamie.

II. Konstytucja z 1946 r.

Kształtowanie się systemu politycznego Wietnamu należy łączyć z okresem II wojny światowej. Zmiana układu sił, która była wynikiem wojny na Dalekim Wschodzie, spowodowała, że 9 marca 1945 r. Japończycy całkowicie przejęli kontrolę nad Indochinami, a cesarz Bảo Đại proklamował niepodległość Wietnamu, unieważniając

[3] Więcej na temat wartości azjatyckich *vide* m.in. G. Sheridan, *Asian Values Western Dreams: Understanding the New Asia*, Australian Pront Group, Sydney 1999.

wszystkie traktaty podpisane z Francją. Na urząd premiera desygnował wietnamskiego uczonego i filozofa Trần Trọng Kima, który rozpoczął misję tworzenia rządu. Jego podstawowym celem były niepodległość oraz reformy modernizujące kraj. Rządził on krótko, od 17 kwietnia do 25 sierpnia 1945 r.[4], jednocześnie jego możliwości funkcjonowania i kreowania zmian politycznych były ograniczone ingerencją Japonii. Między innymi wbrew intencjom większości sił politycznych Bảo Đại pozostał imperatorem i głową państwa. Rząd Trần Trọng Kima podjął prace nad pierwszą konstytucją. Wietnam miał pozostać monarchią, ale – co istotne – akcentowano kwestie jedności trzech wietnamskich części i ustalono, że państwo będzie nosiło nazwę Wietnam. Nie była to sprawa oczywista, ponieważ każda z wietnamskich części (bộ – z j. wietnamskiego) preferowała inną nazwę historyczną: Północ wolała Đại Việt, Południe wolało Việt Nam, a część środkowa postulowała An Nam lub Đại Nam[5]. Reformy proponowane przez nowego premiera w zasadzie nawet nie mogły wyjść z fazy uzgodnień. W sierpniu front Việt Minh zaczął przejmować kontrolę nad kolejnymi prowincjami, a momentem kulminacyjnym było proklamowanie niepodległości przez Hồ Chí Minha, które odbyło się 2 września 1945 r. na placu Ba Đình. Cesarz Bảo Đại abdykował. Hồ Chí Minh podjął próbę dyplomatycznej walki o międzynarodowe uznanie państwa i rządu wietnamskiego, rozpoczął również negocjacje z Francuzami, które ostatecznie zakończyły się fiaskiem.

W tej atmosferze toczyła się dyskusja nad konstytucją Demokratycznej Republiki Wietnamu [dalej: DRW], przyjętą przez Zgromadzenie Narodowe 9 listopada 1946 r. Konstytucja ta stanowiła, że Wietnam to republika demokratyczna, w której najwyższym organem władzy państwowej jest Zgromadzenie Narodowe wybierane na trzy lata. Najwyższym organem władzy wykonawczej był rząd złożony z: prezydenta, wiceprezydenta i Rady Ministrów, spośród której wyłaniano premiera i wicepremiera. Funkcję prezydenta objął wtedy cieszący się największym autorytetem Hồ Chí Minh. Zgodnie z konstytucją prezydent nie był wybierany w wyborach bezpośrednich, ale przez Zgromadzenie Narodowe spośród deputowanych. Trudno zatem zaliczyć określony przez konstytucję system do systemów prezydenckich, choć to właśnie prezydent miał największe uprawnienia. To on spośród deputowanych desygnował Radę Ministrów i premiera, który następnie miał być przegłosowywany przez parlament. Prezydent był wybierany na pięć lat z możliwością reelekcji. Zatem uprawnienia prezydenta DRW pozostawały duże, wynikające z pełnienia funkcji głowy państwa, zwierzchnika sił zbrojnych oraz praktycznie szefa władzy wykonawczej[6]. Za pomocą takich uprawnień podkreślono rolę pierwszego prezydenta Hồ Chí Minha w procesie odzyskiwania niepodległości i jednoczenia kraju. Zgodnie z przepisami konstytucji 19 grudnia 1946 r. prezydent Hồ Chí Minh wystosował odezwę do narodu i zaapelował o walkę z restauracją francuskiego kolonializmu.

---

[4] Vu Ngu Chieu, *The Other Side of the 1945 Vietnamese Revolution: The Empire of Viet-Nam (March––August 1945)*, „The Journal of Asian Studies" 1986, vol. 45, is. 2, s. 300.

[5] *Ibidem*, s. 303.

[6] *Constitution de la Republique Democratique du Vietnam 1946*, [w:] *Les Constitutions du Vietnam 1946–1959–1980–1992*, The Gioi, Hanoi 1995, s. 21–26.

III. Konstytucje w okresie wojny indochińskiej

Wojna z Francją zakończyła się w 1954 r. porozumieniami genewskimi. Na przebieg konfliktu, jak również na kształtujący się w Wietnamie system polityczny, duży wpływ miała sytuacja międzynarodowa: proklamowanie ChRL 1 października 1949 r., a następnie uznanie DRW przez państwa komunistyczne. W tym zimnowojennym okresie, wbrew pierwotnym zastrzeżeniom, Stany Zjednoczone opowiedziały się za popieranym przez Francuzów cesarzem Bảo Đại. W latach pięćdziesiątych XX w. podział na dwa zwalczające się ugrupowania w Wietnamie popierane przez zimnowojenne bloki był bardzo jednoznaczny.

Sytuacja, w której rząd DRW dążył do zjednoczenia państwa, a rząd południowowietnamski – do utrzymania *status quo* i niedopuszczenia komunistów do przejęcia władzy nad całym terytorium, stała się główną przyczyną trwającej 20 lat wojny. Nowy premier Republiki Wietnamu (Wietnam Południowy) Ngô Đình Diệm podjął starania o odsunięcie od władzy cesarza Bảo Đại, co uczynił w październiku 1955 r. Wkrótce, 23 października tegoż roku, odbyło się referendum, w którym aż 98% społeczeństwa opowiedziało się za wprowadzeniem ustroju republikańskiego. W proklamowanej 26 października 1955 r. Republice Wietnamu Ngô Đình Diệm objął funkcje prezydenta i szefa rządu. Republikański system ustrojowy zapisano w przyjętej 26 października 1956 r. konstytucji, której art. 1 stanowił, że: „Wietnam jest niezależną, zjednoczoną, niepodzielną terytorialnie Republiką”[7]. Ta konstytucja, w opinii Marka Sidela, eksperta w sprawach wietnamskich, wyrażała determinację ówczesnego prezydenta Ngô Đình Diệma, by w Wietnamie stworzyć silną władzę wykonawczą z prezydentem mającym nadzwyczajne uprawnienia[8].

Tymczasem 31 grudnia 1959 r. w Hanoi Zgromadzenie Narodowe przyjęło kolejną konstytucję DRW, która po opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym weszła w życie 1 stycznia 1960 r.[9] W jej pierwszym rozdziale, zatytułowanym *Demokratyczna Republika Wietnamu*, podkreślono, że Wietnam jest jednością od Północy po Południe i że jest niepodzielny[10]. Konstytucja DRW z 1959 r. została podporządkowana budowie socjalizmu na Północy i była pierwszą socjalistyczną konstytucją wietnamską. W preambule do niej zaakcentowano rolę Partii Pracujących Wietnamu i frontu Viêt Minh w budowaniu zjednoczonego i socjalistycznego państwa. Zgodnie z konstytucją prezydent DRW nadal miał być wybierany przez Zgromadzenie Narodowe, ale okres pełnienia przez niego funkcji miał się pokrywać z okresem wykonywania obowiązków przez

[7] Constitution of the Republic of Vietnam, Saigon, 26th October 1956, <https://www.worldstatesmen.org/South-Vietnam-Constitution1956.pdf>, dostęp 10 VII 2020. [Wszystkie tłumaczenia z j. angielskiego, rosyjskiego i wietnamskiego, jeżeli nie zaznaczono inaczej, pochodzą od autorki].

[8] M. Sidel, *The Constitution of Vietnam: A Contextual Analisis*, Hart Publishing, Oxford 2009, s. 16–17.

[9] E. Zieliński, *Ustrój polityczny Socjalistycznej Republiki Wietnamu*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1979, s. 49.

[10] *Constitutions de la Republique Democratique du Vietnam 1959*, [w:] *Les Constitutions du Vietnam...*, s. 40.

parlament, czyli – wynosić cztery lata. Artykuł 61 konstytucji stanowił, że: „Prezydent Demokratycznej Republiki Wietnamu jest przedstawicielem Demokratycznej Republiki Wietnamu zarówno w sprawach wewnętrznych, jak i w stosunkach zagranicznych"[11]. Ta norma jest powtarzana we wszystkich dotychczasowych ustawach zasadniczych. W porównaniu z konstytucją z 1964 r. w tej z 1959 r. zmniejszono uprawnienia prezydenta, choć nadal były one duże, o czym świadczy treść art. 63: „Prezydent Demokratycznej Republiki Wietnamu, na podstawie decyzji Zgromadzenia Narodowego lub jego Stałego Komitetu, ogłasza ustawy i dekrety; mianuje lub odwołuje premiera, wicepremierów i pozostałych członków Rady Rządowej; mianuje lub odwołuje wiceprezydenta i pozostałych członków Rady Obrony Narodowej; ogłasza amnestie generalne i udziela ułaskawień; nadaje ordery, odznaczenia i tytuły honorowe państwa; ogłasza stan wojny; zarządza powszechną lub częściową mobilizację; ogłasza stan wojenny"[12]. Uprawnienia prezydenta dotyczące przewodniczenia pracom rządu jednak wyraźnie się zmniejszyły. W art. 66 pozostał jedynie następujący zapis: „Prezydent Demokratycznej Republiki Wietnamu ma prawo, w razie potrzeby, uczestniczyć w posiedzeniach Rady Rządowej i im przewodniczyć"[13]. Ciężar rządzenia państwem spoczywał na premierze i Radzie Rządowej (ministrów). Artykuł 71 stanowił, że Rada Rządowa jest organem wykonawczym najwyższego organu władzy państwowej; najwyższym organem administracyjnym DRW oraz że jest odpowiedzialna przed Zgromadzeniem Narodowym i składa mu lub (gdy ono nie obraduje) Stałemu Komitetowi Zgromadzenia Narodowego sprawozdania. Konstytucja z 1959 r. obowiązywała w DRW w całym okresie wojennym. Po śmierci Hồ Chí Minha w 1969 r. wybrano kolejnego prezydenta – Tôn Đức Thắnga. Sprawował on swój urząd do 1980 r., czyli jeszcze cztery lata po zjednoczeniu państwa, które pojawiło się na mapach świata pod nazwą Socjalistyczna Republika Wietnamu.

Natomiast w Wietnamie Południowym po zabójstwie prezydenta Ngô Đình Diệma władzę przejęli wojskowi, a najdłużej głową państwa pozostawał Nguyễn Văn Thiệu (1965–1975) – do czasu całkowitego przejęcia władzy przez komunistów w kwietniu 1975 r. W tym okresie w Republice Wietnamu obowiązywała nowa konstytucja, przyjęta w 1967 r., już po zamachu stanu i śmierci prezydenta Ngô Đình Diệma. W jej przygotowaniu dużą rolę odegrali doradcy amerykańscy. Porządkowała ona zależności między prezydentem, premierem, władzą ustawodawczą, władzą sądowniczą i armią w kierunku bardziej demokratycznym. Pozycja prezydenta w tym systemie pozostawała dominująca[14]. Można stwierdzić, że konstytucja ustanawiała w Wietnamie system mieszany, półprezydencki. Obecnie wietnamscy konstytucjonaliści badają założenia i niektóre rozwiązania obu (z 1956 i 1967 r.) obowiązujących konstytucji Wietnamu Południowego[15].

[11] *Ibidem*, s. 59.
[12] *Ibidem*.
[13] *Ibidem*.
[14] M. Sidel, *op. cit.*, s. 23.
[15] *Ibidem*, s. 15.

W styczniu 1973 r. doszło do podpisania porozumień paryskich, na mocy których Stany Zjednoczone wycofały swoje wojska z Wietnamu. Krótko po tym wydarzeniu ponownie nastąpiły walki wewnętrzne, przejęcie władzy przez komunistów na Południu (państwo przyjęło nazwę Republika Wietnamu Południowego [dalej: RWP]) i wreszcie zjednoczenie. Wybory powszechne były przygotowane przez delegacje DRW i RWP i odbyły się 25 kwietnia 1976 r. Podczas historycznej sesji Zgromadzenia Narodowego 2 lipca 1976 r. podjęto doniosłą uchwałę o zjednoczeniu kraju. Nadano mu nazwę Socjalistyczna Republika Wietnamu [dalej: SRW] ze stolicą w Hanoi. Państwo to przejęło hymn, flagę i godło DRW. W czasie tejże sesji Zgromadzenia Narodowego Wietnam zjednoczono na płaszczyźnie struktury i organizacji państwowej. Zdecydowano również o powołaniu specjalnej komisji do spraw opracowania nowej konstytucji[16]. Ten akt miał zakończyć długą walkę o skonsolidowanie państwa, prowadzoną od czasów kolonialnych.

IV. Konstytucja z 1980 r.

Prace nad nową konstytucją rozpoczęto tuż po zakończeniu wojny wietnamskiej i zjednoczeniu kraju w 1976 r. Ustawa zasadnicza została przyjęta przez Zgromadzenie Narodowe 18 grudnia 1980 r. Jej nadrzędną ideą było przeniesienie socjalistycznych założeń DRW na cały zjednoczony Wietnam. Jednoznacznie nawiązuje ona do retoryki ideologii komunistycznej. Należy podkreślić, że mechanizm przywództwa partyjnego, który tak mocno wybrzmiał w czasie IV Zjazdu KPW w 1976 r., ciążył na całym systemie politycznym Wietnamu. W rozdz. I art. 2 zapisano, że SRW to państwo dyktatury proletariatu, a w art. 4 – naczelną doktryną, na której opiera się państwo rządzone przez klasę robotniczą, jest marksizm-leninizm i że KPN jest jedyną siłą kierującą państwem i społeczeństwem, „istotnym czynnikiem decydującym o wszystkich zwycięstwach rewolucji wietnamskiej”[17]. Gwarancje dla socjalistycznego rozwoju państwa zgodnie z doktryną marksistowsko-leninowską zostały zapisane w kolejnych rozdziałach konstytucji dotyczących: reżimu ekonomicznego (rozdz. II); kultury, edukacji, nauki i techniki (rozdz. III); obrony socjalistycznej Ojczyzny (rozdz. IV); praw i obowiązków obywatelskich (rozdz. V) oraz w następnych rozdziałach dotyczących organizacji organów władzy państwowej[18].

W zakresie instytucji aparatu państwowego konstytucja z 1980 r. wprowadziła liczne zmiany. Przede wszystkim zlikwidowano dwa organy (Prezydium Państwa i Stały Komitet Zgromadzenia Narodowego), które zastąpiono Radą Państwową składającą się z: prezydenta, wiceprezydentów, sekretarza generalnego i członków. Członkowie Rady Państwa byli wybierani przez Zgromadzenie Narodowe i nie mogli być jednocześnie członkami rządu. Rada Państwowa działała jako zbiorowe prezydium, głowa

[16] E. Zieliński, *op. cit*., s. 111.

[17] *Constitution de la Republique Socialiste du Vietnam 1980*, [w:] *Les Constitutions du Vietnam...*, s. 88.

[18] *Ibidem*.

SRW i jednocześnie jako stały organ Zgromadzenia Narodowego. Była odpowiedzialna przed Zgromadzeniem Narodowym i składała mu sprawozdania ze swojej działalności[19].

Tak więc na mocy art. 100 konstytucji z 1980 r. Radzie Państwowej przyznano większe uprawnienia, głównie te, które wcześniej mieli prezydent i Stały Komitet Zgromadzenia Narodowego. Taka koncentracja władzy oznaczała dużą zmianę w strukturze władzy państwa wietnamskiego. Wyraźnie widać to w stosunkach Rady Państwowej ze Zgromadzeniem Narodowym, w których pozycja Rady Państwowej była wyższa niż pozycja byłego Stałego Komitetu Zgromadzenia Narodowego, mimo że Rada Państwowa nadal działała jako stały organ Zgromadzenia Narodowego i była przed nią odpowiedzialna. Ranga Rady Państwowej jako głowy państwa była wyższa także od rangi byłego prezydenta państwa[20]. Z tych rozważań wyraźnie wynika, że organ władzy, którym był prezydent, stracił swoją pozycję na rzecz organu kolegialnego – Rady Państwowej.

Inna istotna zmiana dotyczyła aparatu organizacyjnego państwa i polegała na tym, że Rada Ministrów zastąpiła rząd. Zgodnie z art. 105 w skład Rady Ministrów wchodzili: przewodniczący, wiceprzewodniczący, ministrowie i będący w randze ministrów dyrektorzy komitetów państwowych. Pham Diem pisze: „Nie była to tylko zmiana nazwy z Rady Rządowej (zgodnie z konstytucją z 1959 r.) na Radę Ministrów (zgodnie z konstytucją z 1980 r.), ale wzmocnienie zbiorowego przywództwa rządu, zwiększenie koncentracji władzy w Zgromadzeniu Narodowym. Stanowisko Rady Ministrów było zupełnie inne niż stanowisko Rady Rządowej. W konstytucji z 1980 r. rząd nie był już rozpatrywany jako organ wykonawczy najwyższego organu władzy państwowej, jakim jest Zgromadzenie Narodowe, ani jako najwyższy organ administracji państwowej według konstytucji z 1959 roku"[21].

V. Konstytucja z 1992 r.

Niekorzystna sytuacja międzynarodowa, w której znalazł się Wietnam na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. – zamrożenie stosunków z Chinami, blokada gospodarcza Stanów Zjednoczonych i chłodne relacje z państwami regionu – spowodowała jednostronne uzależnienie gospodarki od Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich [dalej: ZSRR] i pozostałych państw socjalistycznych, które na domiar złego w pierwszej dekadzie lat osiemdziesiątych pogrążyły się w stagnacji politycznej i gospodarczej. Dla Wietnamu były to okoliczności skrajnie trudne (głód, utrata poczucia bezpieczeństwa, brak perspektyw) i stały się przyczyną ucieczek *boat people* na tratwach i łodziach. Niezadowolenie społeczne w każdej chwili groziło poważnym kryzysem władzy.

---

[19] *Vietnam's 1980 Constitution*, „Vietnam Law & Legal Forum", <https://vietnamlawmagazine.vn/vietnams-1980-constitution-4534.html>, dostęp 15 IV 2021.

[20] *Ibidem*.

[21] *Ibidem*.

Ta sytuacja wymusiła na wietnamskich władzach przeprowadzenie głębokich reform, znanych pod nazwą *doi moi* (nawiązującą do pieriestrojki Michaiła Gorbaczowa w ZSRR). Nowy sekretarz KPW Nguyễn Văn Linh ogłosił program modernizacji państwa na jej VI Zjeździe w 1986 r. Reformy miały dotyczyć przede wszystkim przekształcenia gospodarki centralnie planowanej w gospodarkę wolnorynkową, wielosektorową, ukierunkowaną na inwestycje z zewnątrz oraz promującą eksport. Nie przewidywały one zmian systemu politycznego – partią rządzącą pozostawała KPW, choć jej rola miała się przekształcić. Większą władzę w kierowaniu państwem przekazano rządowi, a sam proces stanowienia prawa – parlamentowi.

Modernizacja *doi moi* została usankcjonowana w konstytucji przyjętej przez Zgromadzenie Narodowe SRW 15 kwietnia 1992 r. Nowa ustawa zasadnicza porządkowała system prawny, który wyłonił się po zainicjowaniu reform. W preambule do konstytucji podkreślono podstawę ciągłości państwa: doktrynę marksistowsko-leninowską oraz idee Hồ Chí Minha. Jednocześnie zaakcentowano pewien podział władzy, w którym partia miała być przywódcą, lud miał być gospodarzem, a instytucje państwowe miały zarządzać krajem[22]. Charakterystyczne było to, że zrezygnowano z zimnowojennej retoryki dotyczącej np. walki z imperializmem amerykańskim czy militarnej solidarności trzech państw indochińskich. Celem nowej konstytucji miało być również poszerzenie sfery wolności obywatelskich, umocowanie konstytucyjne państwa prawa oraz sprawne zarządzanie państwem[23].

Według konstytucji najwyższym przedstawicielem narodu było Zgromadzenie Narodowe. W jego rękach pozostawiono trzy podstawowe funkcje: legislacyjną, decyzyjną (podejmowanie najważniejszych decyzji w państwie) oraz kontrolną. Parlament wietnamski wybierano na pięć lat, a sesje zwoływano dwa razy w roku, w maju i październiku, i trwały 30 dni. Posłami mogły zostać osoby powyżej 21. roku, życia mające najwyższe kwalifikacje do piastowania takiej funkcji oraz – jak to określono – wysokie morale. Spośród siebie Zgromadzenie Narodowe wybierało przewodniczącego oraz Stały Komitet. Członkowie Stałego Komitetu nie mogli być jednocześnie członkami rządu. Komitetowi wyznaczono 12 zadań, a wśród nich te związane z interpretowaniem i przestrzeganiem konstytucji, ustalaniem porządku sesji oraz koordynowaniem prac Rady do spraw Etnicznych i wszystkich komitetów Zgromadzenia. Zgromadzenie Narodowe wybierało również prezydenta, który jest najwyższym reprezentantem państwa w relacjach zewnętrznych i polityce wewnętrznej. Rząd był najwyższą władzą wykonawczą i administracyjną w kraju. Premiera rządu wybierało Zgromadzenie Narodowe na wniosek prezydenta.

Jak wcześniej powiedziano, cały proces *doi moi* w mniejszym stopniu dotyczył przekształcenia systemu politycznego – trudno jest powiązać liberalne reformy rynkowe, przywódczą rolę partii i cechy charakterystyczne dla azjatyckich wartości (harmonia władzy i narodu). Nie oznacza to jednak, że liberalizacja w ogóle nie następowała. Przeobrażenia

[22] *Constitution de la Republique Socialiste du Vietnam 1992*, [w:] *Les Constititions du Vietnam...*, s. 152.

[23] Russell Heng Hiang Khang, *The 1992 Revised Constitution of Vietnam: Background and Scope of Changes*, „Contemporary Southeast Asia" 1992, vol. 14(3), s. 223.

instytucji wietnamskich szły w trzech kierunkach: polepszenia pracy organów wybieralnych, udoskonalenia aparatu administracyjnego i prawnego zabezpieczenia zmian.

Pojawiła się koncepcja państwa prawa zamiast ideologicznych podstaw legitymizacji władzy. Komunistyczna Partia Wietnamu odeszła od bezpośredniego rządzenia, rozszerzono prerogatywy rządu i premiera. Parlament zaczął aktywnie pełnić swoją funkcję polegającą na tworzeniu prawa oraz sprawowaniu kontroli nad jego wypełnianiem i przestrzeganiem.

Modernizacja *doi moi* w największym stopniu odnosiła się do zasad gospodarowania. W rozdz. II konstytucji dotyczącym reżimu gospodarczego już we wprowadzającym art. 15 zaznaczono, że państwo rozwija gospodarkę rynkową, wielosektorową, opartą na różnych formach własności: kolektywnych, państwowych, prywatnych i rodzinnych. Państwo zobowiązało się chronić interesy producentów i konsumentów (art. 28). Jego rolą, o czym przypomina art. 16, jest zaspokajanie potrzeb ludzi i tworzenie warunków do tego, by mogli się oni bogacić.

Jak już wspomniano, zachowano te wszystkie rozwiązania, które chronią system komunistyczny. W rozdz. I konstytucji zatytułowanym *Socjalistyczna Republika Wietnamu. System polityczny* art. 2 stanowił, że SRW jest państwem ludowym rządzonym przez lud i dla ludu. W art. 4, wzorem poprzednich konstytucyjnych rozwiązań, zaakcentowano rolę KPW jako awangardy klasy robotniczej, ale jednocześnie podkreślono, że wszystkie organizacje działające w Wietnamie funkcjonują w granicach konstytucji i prawa, co oznaczało, że KPW nie może stać ponad prawem.

W konstytucji jest rozdział poświęcony prezydentowi państwa. Artykuł 101 stanowi, jak już zostało powiedziane, że: „Prezydent kraju jest głową państwa i reprezentuje Socjalistyczną Republikę Wietnamu wewnątrz i na zewnątrz". Podobnie jak to przewidziano w dotychczasowych konstytucjach, prezydent miał być wybierany przez Zgromadzenie Narodowe spośród jego członków i odpowiadać przed nim za swoją działalność, składając mu sprawozdania (art. 102). Tak jak stanowiła już konstytucja z 1959 r., kadencja prezydenta miała być zgodna z kadencją Zgromadzenia Narodowego. Według konstytucji z 1992 r. kompetencje prezydenta obejmowały: promulgowanie konstytucji, ustaw i dekretów z mocą ustawy; sprawowanie ogólnego dowództwa nad siłami zbrojnymi i pełnienie funkcji przewodniczącego Rady Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa; wnioskowanie do Zgromadzenia Narodowego o wybór, zwolnienie z obowiązku, usunięcie z urzędu wiceprezydenta kraju, premiera, prezesa Najwyższego Sądu Ludowego, szefa Najwyższego Urzędu Ludowego Nadzoru i Kontroli; wnioskowanie o powołanie, zwolnienie ze służby lub odwołanie wicepremierów, ministrów gabinetu i innych członków rządu; na podstawie uchwały Zgromadzenia Narodowego lub jego Stałego Komitetu ogłaszanie stanu wojennego, amnestii, mobilizacji, stanu wyjątkowego w całym kraju lub na określonym terytorium; wnoszenie o zmianę ustaw; a także mianowanie i zwalnianie ze służby. Jako zwierzchnik sił zbrojnych prezydent miał prawo nadawać tytuły i stopnie oficerom wyższego szczebla ludowych sił zbrojnych, tytuły i stopnie dyplomatyczne oraz inne tytuły i stopnie państwowe, jak również przyznawać medale, odznaczenia i wyróżnienia państwowe. Jako głowa państwa w stosunkach zewnętrznych prezydent powoływał

i odwoływał ambasadorów, przyjmował listy uwierzytelniające od ambasadorów akredytowanych w Wietnamie, negocjował i podpisywał umowy międzynarodowe (z wyjątkiem tych, w których wymagana była ratyfikacja parlamentu), przyznawał obywatelstwo oraz stosował prawo łaski[24].

VI. Problemy dotyczące reformowania systemu społeczno-politycznego i prace nad nową konstytucją

W okresie wprowadzania reform *doi moi* w sferze politycznej uwidoczniły się zjawiska negatywne. Z jednej strony prawidłowo funkcjonował wolny rynek, z drugiej zaś system jednopartyjny hamował możliwość efektywnej walki parlamentarnej i reprezentowanie interesów przez różne grupy społeczne. Z systemem jednopartyjnym wiązano brak prawidłowej kontroli i korupcję. Mimo to na 6. Plenum Komitetu Centralnego KPW w 1988 r. stwierdzono, że sukces gwarantuje stopniowa demokratyzacja. Użyto przy tym sformułowania „demokracja sterowana". Przez pojęcie to rozumiano pozostawienie sterów w rękach KPW. „Demokracja sterowana" odnosiła się również do wolnych mediów, które w zamyśle władz nadal miały się zajmować tym, czego oczekiwała partia – wyjaśnianiem polityki partii i obroną socjalizmu[25].

Następne etapy reform i tempo wprowadzania zmian były wyznaczane przez kolejne zjazdy KPW. Podczas VIII Zjazdu KPW (1–7 lipca 1996 r.) na sekretarza generalnego ponownie został wybrany Đỗ Mười[26]. W czasie przemówienia zwrócił on uwagę na to, że gospodarka rynkowa ma swoje negatywne strony, które pozostają w sprzeczności z ideami socjalizmu. Niemniej jednak Đỗ Mười poparł mechanizmy rynkowe pozytywnie oddziałujące na rozwój społeczno-ekonomiczny. Władze Wietnamu dostrzegały konieczność zmian usprawniających proces zarządzania państwem, ale najważniejsze elementy systemu społeczno-politycznego nadal podlegały niewielkim modyfikacjom. Takie podejście znalazło odzwierciedlenie w pracach nad nową konstytucją.

W pierwszych latach XXI w. rozpoczęto wprowadzanie poprawek do konstytucji z 1992 r. Pierwszych zmian dokonano w 2001 r. podczas 10. sesji Zgromadzenia Narodowego X kadencji. Przyjęto mechanizm interpelacji, ważne ustawy poddawano konsultacjom społecznym, obywatelom przyznano prawo kierowania zapytań do Zgromadzenia Narodowego (powszechne stało się w tym celu korzystanie z Internetu). Od 2001 r. istnieje prawo do wyrażania wotum nieufności wobec członków rządu. W 2003 r. parlament dostał dodatkowe uprawnienia polegające na monitorowaniu i kontrolowaniu władz wykonawczych. Powstało centrum prasowe informujące o pracach parlamentu, co jest związane z nowym prawem prasowym. Zwiększyły się kompetencje komisji parlamentarnych.

---

[24] Constitution of the Socialist Republic of Vietnam 15.04.1992, <http://web.hcmulaw.edu.vn/humanrights_en/index.php?option=com_content&view=article&id=48:constitution-of-the-socialist-republic-of-vietnam-1992&catid=28:constitution-of-vn&Itemid=44>, dostęp 20 IV 2021.

[25] V. Thaveeporn, *Vietnam. The Third Wave of State Building*, „Southeast Asian Affairs" 1997, s. 352.

[26] Đỗ Mười pełnił funkcję sekretarza generalnego w latach 1991–1997.

W konstytucji zagwarantowano więcej wolności prywatnym przedsiębiorstwom w sektorze gospodarczym, zniesiono ograniczenia dotyczące wielkości przedsiębiorstw. W poprawkach położono również nacisk na powszechną dostępność szkoły średniej, zwrócono większą uwagę na szkolnictwo zawodowe i techniczne oraz podkreślono konieczność zapewnienia dostępu do szkolnictwa osobom ubogim i niepełnosprawnym.

Ostatni etap procesu wprowadzania zmian do konstytucji rozpoczęto w 2011 r. Podczas XI Zjazdu KPW, który odbył się w styczniu tegoż roku, w przyjętej uchwale stwierdzono, że „istnieje pilna potrzeba dokonania zmian i poprawek w konstytucji z 1992 r., aby dostosować się do nowych warunków"[27]. Kolejne dyskusje wewnątrzpartyjne zakończyły się przyjęciem pewnych rekomendacji, które następnie miały zostać poddane dyskusji społecznej. Proponowane zmiany argumentowano koniecznością poprawy wyników gospodarczych. Wiele rekomendacji dotyczyło sfery praw człowieka, w tym dostosowania zapisów do prawa międzynarodowego.

Należy przyznać, że Wietnamczycy chętnie uczestniczyli w debacie: odbyło się blisko 30 tys. oficjalnych konferencji, spotkań i seminariów, na których omawiano i komentowano treść i postanowienia projektu konstytucji. Według oficjalnych źródeł komitetowi projektującemu konstytucję przedłożono ponad 20 mln publicznych not konsultacyjnych i sprawozdań. Ponadto do Ministerstwa Sprawiedliwości wpłynęło z różnych resortów i ministerstw 29 raportów o objętości ponad 5 tys. stron[28].

Najbardziej ożywiona dyskusja nad nową konstytucją odbyła się w mediach społecznościowych. Dwa ważne przykłady takich nieformalnych forów to niezależna Grupa 72, składająca się z 72 wybitnych osobistości życia publicznego, i strona internetowa Cùng Viết Hiến Pháp[29] (Napiszmy Konstytucję Razem). Grupa 72 wydała oświadczenie, w którym stwierdzała, że „przejście od totalitaryzmu do demokracji jest pilnym wymogiem kraju i obywateli"[30]. Zaproponowała swój własny projekt konstytucji z wieloma postępowymi i liberalnymi przepisami dotyczącymi praw człowieka, bezpośrednio sprzeciwiający się projektowi państwowemu. Natomiast strona Cùng Viết Hiến Pháp zapewniła otwarte forum dla różnych, sprzecznych opinii, które mógł wyrażać każdy niezależnie od zajmowanego stanowiska i posiadanego statusu. Tym samym przyciągnęła ona dużą liczbę niezależnych zgłoszeń i opinii od zwykłych ludzi, także tych, którzy nie wysyłali swoich poglądów na oficjalne fora sponsorowane przez państwo[31].

Ta otwarta dyskusja budziła nadzieję niektórych ekspertów na to, że zmodyfikowany zostanie również system sprawowania władzy[32]. Zmusiła ona co prawda władze do

---

[27] Giao Cong Vu, Kien Tran, *Constitutional Debate and Development on Human Rights in Vietnam*, „Asian, Journal of Comparative Law" 2016, vol. 11(2), s. 248.

[28] *Ibidem*, s. 250.

[29] Cùng Viết Hiến Pháp, <https://cungviethienphap.wordpress.com/>, dostęp 2 IV 2021.

[30] *Nhóm Kiến nghị 72 lên tiếng*, <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2013/04/130402_kiennghi72_new_statement>, dostęp 2 IV 2021.

[31] *Ibidem*, s. 251.

[32] Kim Them Do, *Vietnam's Disappointing New Constitution*, „The Diplomat", 10 XI 2013, <https://thediplomat.com/2013/11/vietnams-disappointing-new-constitution/>, dostęp 30 VII 2020.

pewnych ustępstw w kwestii przepisów dotyczących praw człowieka i dalszej liberalizacji rynku, ale w ostatecznej wersji nowej konstytucji myśl liberalna nie znalazła odzwierciedlenia[33]. Przed przyjęciem nowej ustawy zasadniczej wiele dyskusji toczyło się na temat mapy drogowej prowadzącej do demokracji uczestniczącej, mechanizmów rynkowych wolnych od ideologicznych nakazów, społeczeństwa obywatelskiego i rządów prawa. Dopuszczono wprowadzenie reformy prawa, uelastycznienie systemu wyborczego, urealnienie konstytucyjnej roli organów wyborczych, poszerzenie praw obywatelskich, wolność podróżowania itp. Uczestnicy dyskusji powoływali się na nieprzystawalność systemu władzy do nowej sytuacji, jednocześnie określali, że zmiany powinny być ewolucyjne i stopniowe. Obserwatorzy czekali również na zliberalizowanie przywództwa KPW i wymianę elit.

Zainteresowani podkreślali konieczność zapewnienia inwestorów o tym, że rządy prawa będą miały pierwszeństwo, że władze zajmą się poprawą jakości edukacji, opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa. Ekonomiści zwracali uwagę na funkcjonowanie sektora państwowego, zdaniem wielu bowiem zwiększa on ryzyko systemowe, które będzie istniało tak długo, jak długo reformy będą blokowane przez interesy polityczne. Jak stwierdził Kim Them Do, „model kapitalizmu państwowego plus rządy jednej partii mają swoje ograniczenia, ponieważ rząd nie jest skłonny zaakceptować reform politycznych. Biuro Polityczne poświęca swoją energię na utrzymanie *status quo* władzy"[34].

Problematyka systemu partyjnego w Wietnamie jest często podejmowana w ekspertyzach dotyczących wewnętrznej sytuacji politycznej tego kraju. Rosyjski politolog zajmujący się procesem transformacji w Wietnamie Vladimir Mazyrin udowadnia, że KPW nie jest jednolitą organizacją, lecz że wyrażane są w niej różne interesy. Trzeba się zgodzić z tą opinią – swoiste frakcje wynikają z różnicy zdań między skrzydłami partyjnym i rządowym na temat zarówno tempa i głębokości reform, jak i intensywności współpracy z bliskimi ideologicznie Chinami. Frakcje są również pochodną braku pluralizmu politycznego – różne głosy muszą gdzieś się ujawniać. Wydaje się, że ta sytuacja ma, w pewnym sensie, zastąpić właśnie pluralizm polityczny. Mimo to partia, aby nie utracić władzy, nadal występuje jako jedna siła[35], a dodatkowo – jak już powiedziano – puszcza oko do innych grup, które do tej pory nie interesowały się ideologią komunistyczną i nie zwracały uwagi na działania partii, a partia niczego im nie proponowała. Obowiązuje zasada, że kierownictwo partii nie podlega ostrej, jawnej krytyce. Procesy, które mają znaczenie strategiczne, są omawiane w zaciszu gabinetów, bez konsultacji społecznych. Biuro Polityczne wydaje ważne postanowienia we własnym gronie, dopiero później decyzje są oznajmiane społeczeństwu.

---

[33] *Constitutional History of Vietnam*, The International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), <http://constitutionnet.org/country/constitutional-history-vietnam>, dostęp 25 VII 2020.

[34] *Ibidem*.

[35] В.М. Мазырин, *Реформы переходного периода во Вьетнаме (1986–2006): направления динамика результаты*, Издательство Университета Ломоносова, Москва 2007, s. 26.

Ponieważ dyskusja i różnice zdań rzadko wychodzą poza wąskie grono przywódców, grupy interesów istniejące w partii trudno jest określić. W KPW jest lobby tworzące wzajemne alianse pozwalające osiągać określone cele. Najczęściej mówi się o reformatorach i konserwatystach. Często swoje lobby w najwyższych gremiach partyjnych mają grupy biznesowe. W różnych okresach historycznych podziały w partii następowały w zależności od preferencji dotyczących polityki zagranicznej. Można wyróżnić opcje: prochińską, proamerykańską i proaseańską (regionalną). Są też działacze nastawieni prorosyjsko – to ci, którzy kształcili się w ZSRR i są z nim związani emocjonalnie.

Obecnie ważnym kryterium podziału jest stosunek do globalizacji. Są więc tacy działacze, którzy prą w kierunku większego otwarcia, ale są też tacy, którzy interes narodowy rozumieją inaczej. Mówiąc o lobby czy frakcjach wewnątrzpartyjnych, nie należy zapominać o głosie wojskowych (kręgu militarnym), który podobnie jak w Chinach jest liczącym się głosem. W Wietnamie wojskowi niekoniecznie są przeciwnikami urynkowienia gospodarki, ponieważ często prowadzą swoją działalność biznesową[36].

Wreszcie w Wietnamie utrzymuje się podział na historyczne i geograficzne trzy regiony: Bac Bo (Północ), Trung Bo (Centrum) i Nam Bo (Południe). Widoczna jest dbałość o równoważenie wpływów tych części.

W czasie dyskusji nad konstytucją najczęściej przypominanym mankamentem systemu wietnamskiego był stosunkowo wysoki poziom korupcji, biurokratyzmu i kumoterstwa. Władze wietnamskie walczą z tym problemem bez zdecydowanych zwycięstw. Demokratyzacja systemu i wielopartyjność były przedstawiane jako droga do likwidacji tych nadużyć. W sferze ekonomii postulowano ograniczenie roli państwa i sprawowanej przez nie kontroli, a w sferze finansowej – wprowadzenie większej swobody dla prywatnej przedsiębiorczości. Tłumaczono, że wcielenie w życie tych propozycji znacznie przyspieszy wzrost gospodarczy. Podobne wnioski były zgłaszane w czasie przygotowań do XII Zjazdu KPW w styczniu 2016 r.[37], który odbył się już w reżimie nowej konstytucji.

Podsumowując tę część dyskusji, która odbywała się w związku ze zmianami konstytucyjnymi, należy stwierdzić, że dążenie do modyfikacji systemu jednopartyjnego nie było postulatem powszechnym, ale najbardziej drażliwym i zgłaszanym nie wprost. Wielu ekspertów argumentowało, że Wietnam jest państwem „postsocjalistycznym" i że niezależnie od tego, co zostanie oficjalnie powiedziane, dziś socjalizm odgrywa w nim bardzo małą rolę[38]. Inni wychodzili z założenia, że KPW realizuje właściwą dla procesu modernizacji politykę, ponadto ulega procesowi demokratyzacji, ponieważ centralne i regionalne organy partyjne w coraz większym stopniu wspierają lokalny proces wyborczy, zarówno w strukturach władzy administracyjnej, jak i w organizacjach partyjnych,

[36] *Ibidem*, s. 30.

[37] Д.В. Мосяков, *Компартия Вьетнама и обстановка в стране перед XII Съездом*, „Юго-Восточная Азия: Актуальные проблемы развития" 2015, vol. 29, s. 141.

[38] M. Gainsborough, *The Myth of a Centralised Socialist State in Vietnam: What Kind of a Myth?*, „Journal of Current Southeast Asian Affairs" 2017, vol. 36(3), s. 130.

opowiadając się za niezależnością sądów i nadzorem nad funkcjonariuszami partii[39]. Jednopartyjność ma również w swoim założeniu oznaczać jedność i całość terytorialną. Jak już powiedziano, jest niepisana zasada, że we władzach partii powinna być równowaga między przedstawicielami Północy, Centrum i Południa[40], co już samo w sobie świadczy o demokratycznym podporządkowaniu władzy wymogom historycznym.

VII. Konstytucja z 2013 r. Podstawowe założenia

Na posiedzeniu plenarnym 6. Sesji Zgromadzenia Narodowego SRW XIII kadencji przyjęto kolejną konstytucję Wietnamu. Według oficjalnych danych poparło ją 97,59% posłów. Przemawiający w czasie posiedzenia przewodniczący wietnamskiego parlamentu Nguyễn Sinh Hùng stwierdził, że nowa konstytucja ma znaczenie historyczne, i podkreślił rolę ogólnowietnamskiej debaty w doprecyzowaniu tego aktu prawnego[41]. Nowa konstytucja Wietnamu weszła w życie 1 stycznia 2014 r. Składa się z 11 rozdziałów i 120 artykułów. W porównaniu z konstytucją z 1992 r. zachowano w niej tylko siedem artykułów, dodano zaś 12, a zmieniono 101. Zmodyfikowano konstrukcję rozdziałów i wprowadzono rozdział o instytucjach konstytucyjnoprawnych. Dodatkowo zaakcentowano w niej prawa obywatelskie. Podstawowe zasady i treść, a także kluczowe zagadnienia konstytucji z 1992 r. pozostały takie same. Preambuła do konstytucji jest znacznie krótsza niż preambuły do poprzednich ustaw zasadniczych, wręcz lakoniczna, choć powtarza najważniejsze założenia, na których opiera się państwo[42].

Wracając do rozwiązań przyjętych w nowej konstytucji, należy stwierdzić, że w porównaniu z konstytucją z 1992 r. podstawowe elementy dotyczące ustroju państwa i sposobu nim zarządzania się nie zmieniły. Rozdział I zatytułowany *System polityczny* stanowi, że Wietnam jest państwem socjalistycznym, w którym cała władza państwowa należy do ludu i opiera się na przymierzu klasy robotniczej, chłopstwa i inteligencji zbudowanym przez naród i dla narodu (art. 2). Taka forma państwa w wielu publikacjach została nazwana „socjalizmem z wietnamską twarzą". Główna koncepcja państwa prawa, której hołduje KPW, polega na tym, że odrzuca się ogólnie przyjętą zasadę trójpodziału władzy i bazuje się na pojmowaniu władzy państwowej jako jeden organizm, wewnątrz którego powinno dojść do podziału funkcji. Za współpracę władz odpowiada partia rządząca – KPW. Jest ona, podobnie jak inne organizacje, zobowiązana do działania zgodnie z prawem i w granicach prawa, ale takie cechy systemu politycznego, jak wielopartyjność i pluralizm polityczny są zdecydowanie odrzucane. W art. 4 jest mowa

[39] Hiep Le Hong, *Performance-Based Legitimacy: The Case of the Communist Party of Vietnam and Doi Moi*, „Contemporary Southeast Asia" 2012, vol. 34, is. 2.

[40] Г.М. Локшин *Обновление – веление времени из предездовкой дискусии в КПВ и Ветнамском обществе*, „Вьетнамские исследования" 2016, vol. 6, s. 33.

[41] Embassy of the Socialist Republic of Vietnam in the United States of America, <http://vietnamembassy-usa.org/vietnam/politics/government-structure>, dostęp 10 VIII 2020.

[42] Na podstawie Constitution of the Socialist Republic of Vietnam (2013), <https://constitutionnet.org/sites/default/files/tranlation_of_vietnams_new_constitution_enuk_2.pdf>, dostęp 10 III 2021.

o tym, że KPW jest siłą, która przewodniczy państwu i społeczeństwu. Z poprzednich konstytucji powtórzono zapis, że partia opiera się na doktrynie marksistowsko-leninowskiej i myśli Hồ Chí Minha.

W obecnym systemie prawnym dużą rolę odgrywa wietnamski parlament, co zostało już podkreślone w poprzedniej ustawie zasadniczej. Zgromadzeniu Narodowemu został poświęcony rozdz. V konstytucji z 2013 r. Artykuł 69 stanowi, że jest ono najwyższym organem reprezentującym naród, najwyższym organem władzy państwowej SRW. Nowa konstytucja, podobnie jak wcześniejsza, gwarantuje Zgromadzeniu Narodowemu duże uprawnienia, w tym daje możliwość zdymisjonowania prezydenta i premiera. W praktyce parlament po raz pierwszy wprowadził głosowanie dotyczące wotum zaufania jako środka oceniającego działalność nie tylko wysokich urzędników państwowych, ministrów, lecz także urzędników niższego szczebla. Obrady parlamentu są transmitowane. Każdy deputowany ma swoje konto internetowe, na które obywatele mogą zgłaszać własne postulaty. Zgodnie z prawem wyborczym na każde miejsce w Zgromadzeniu Narodowym powinny kandydować co najmniej trzy osoby, a te już wybrane mogą sprawować swoją funkcję maksymalnie przez dwie kadencje. Nadal jednak ponad 90% deputowanych należy do KPW. Przyjęto jednak takie rozwiązanie, zgodnie z którym członkowie Komitetu Centralnego KPW oraz komitetów partyjnych prowincjonalnych i miejskich nie kandydują do parlamentu i zajmują się tylko jedną działalnością. Zdaniem wybitnego australijskiego eksperta do spraw wietnamskich Carlyle'a Thayera to, że w olbrzymiej większości deputowani są członkami KPW, a nie Komitetu Centralnego KPW, sprawia, iż rośnie nowa elita polityczna. Aby jednak skutecznie demokratyzować system, „Wietnam musi stworzyć niezależne struktury, takie jak: neutralne organy ścigania, niezależna prokuratura, niezależne sądownictwo i wolna prasa. To wymaga czasu. W ten sposób reformy będą przeprowadzane, ale bardzo stopniowo"[43].

Konstytucja z 2013 r., bardziej niż poprzednia, odnosi się do kwestii praw człowieka. W ocenie Hoàng Hùng Hải a, kierownika Katedry Prawa i Praw Człowieka w Akademii Nauk Politycznych w mieście Hồ Chí Minh, nowa konstytucja podkreśla wolę poszerzania i przestrzegania praw człowieka, o czym świadczy chociażby to, że podczas gdy w konstytucji z 1992 r. rozdział o prawach człowieka i obywatela umieszczono jako piąty w kolejności, w konstytucji z 2013 r. rozdział zatytułowany *Prawa człowieka, podstawowe prawa i obowiązki obywatela* – jako drugi, co nie jest zwykłą zmianą jego miejsca, ale nadaniem mu ważności[44].

---

[43] *The Communist Vietnam: Internal contradictions and the path to progres* [wywiad z Carlyle'em Thayerem z 14.08.2014 r.], interviewed by A.P. Tsvetov [Cvetov], <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/the-communist-vietnam-internal-contradictions-and-the-path-t/?sphrase_id=93158631>, dostęp 2 X 2021. Ten sam wywiad jest także dostępny w rosyjskiej wersji językowej: Коммунистический Вьетнам: внутренние противоречия и путь к прогрессу, Беседовал А. Цветов, <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/kommunisticheskiy-vetnam-vnutrennie-protivorechiya-i-put-k-p/?sphrase_id=93167025>, dostęp 2 X 2021.

[44] Хоанг Хунг Хай, *70 лет строительства и совершенствования Конституции Вьетнама в интересах прав человьека и грожланина*, „Вьетнамские исследования" 2016, vol. 6, s. 46.

Konstytucja z 2013 r. została uzupełniona o pewne nowe prawa w stosunku do poprzedniej. Jednocześnie sformułowano w niej jednoznacznie zakres praw, a w szczególności: prawo do życia, prawa kulturalne i prawa dotyczące mniejszości narodowych zamieszkujących Wietnam. Konstytucyjna gwarancja tych praw obywatelskich wymusiła przebudowę systemu prawnego i przyjęcie nowych ustaw, np.: prawo o referendach, prawo do demonstracji, prawo o ograniczeniach praw człowieka i praw obywatela, a także prawo o wolności informacji.

W konstytucji z 2013 r. zaakcentowano również zadania Zgromadzenia Narodowego związane z umowami międzynarodowymi dotyczącymi ochrony praw człowieka, polegające na: ratyfikacji, przyjęciu, wypowiedzeniu tych umów (art. 70 § 14). Jasno określono rolę sądów w kwestii obrony sprawiedliwości i praw człowieka (art. 102 § 3). W odróżnieniu od wszystkich wcześniejszych ustaw zasadniczych w tej najważniejsze zadanie – obronę sprawiedliwości i praw człowieka – pozostawiono sądom[45]. Zgodnie z art. 29 konstytucji, a także z Ustawą o Zgromadzeniu Narodowym zagwarantowane zostało prawo do organizowania referendum. Ustawa stanowi, że podmiotami upoważnionymi do wszczęcia ogólnokrajowego referendum są: prezydent, rząd, Stały Komitet Zgromadzenia Narodowego lub ponad jedna trzecia deputowanych Zgromadzenia Narodowego. Referendum jest wyznaczane przez Zgromadzenie Narodowe, które w konstytucjach z 1946, 1959, 1980 i 1992 r. oficjalnie zezwalało na taką formę wyrażania woli obywateli kraju w najważniejszych kwestiach państwowych. Zasada ta jednak nigdy wcześniej nie była stosowana ani nie została uregulowana ustawowo. Zgromadzenie Narodowe uchwaliło Ustawę o referendum 12 listopada 2015 r., która weszła w życie 1 lipca 2016 r.[46]

W rozdz. III konstytucji zatytułowanym *Gospodarka, sprawy społeczne, kultura, edukacja, nauka, technologia i środowisko* powtórzono zasady przyjęte w poprzedniej ustawie zasadniczej i podkreślono, że w SRW funkcjonuje gospodarka rynkowa oparta na doktrynie socjalistycznej, uwzględniająca różne formy własności i sektory gospodarki. Warto zaznaczyć, że z filozofią otwartej gospodarki rynkowej współgrają polityka międzynarodowa SRW i zasady akcentowane w konstytucji. Kolejne rozdziały są poświęcone obronności oraz najważniejszym instytucjom państwa: Zgromadzeniu Narodowemu, prezydentowi, Radzie Ministrów, sądom i administracji lokalnej. Rozdział X dotyczy Krajowej Rady Wyborczej i państwowego urzędu kontroli, a rozdz. XI (ostatni) – skuteczności konstytucji, a także zmian w niej dokonywanych.

Rozdział VI jest poświęcony prezydentowi. Tak jak zgodnie z poprzednimi konstytucjami, tak i zgodnie z konstytucją z 2013 r. prezydenta wyłania parlament spośród grona posłów wybranych na pięcioletnią kadencję odpowiadającą kadencji parlamentu. W art. 86 powtórzono poprzedni zapis brzmiący: „Prezydent Socjalistycznej

[45] *Ibidem*, s 48.

[46] *О современных подходах к вопросам организации и проведения референдумов в Социалистической Республике Вьетнам*,<http://cikrf.ru/activity/relevant/detail/30606/>, dostęp 5 VIII 2020; *New Law of Referendum*, <https://vietnamlawmagazine.vn/new-law-on-referendum-5327.html>, dostęp 5 VIII 2020.

Republiki Wietnamu jest głową państwa i działa w imieniu Socjalistycznej Republiki Wietnamu w sprawach krajowych i zagranicznych"[47]. W art. 88 wymieniono jego kompetencje. W pkt. 1 zapisano, że prezydent ogłasza konstytucję, ustawy i zarządzenia; „zaleca Stałemu Komitetowi Zgromadzenia Narodowego zmianę jego rozporządzeń w ciągu 10 dni od daty ich uchwalenia; jeżeli takie rozporządzenia są nadal procedowane przez Stały Komitet Zgromadzenia Narodowego pomimo zalecenia prezydenta, może on przedłożyć je Zgromadzeniu Narodowemu do decyzji na następnej" sesji"[48]; przedstawia Zgromadzeniu Narodowemu propozycję kandydatów oraz wniosek o odwołanie ze stanowiska wiceprezydentów lub Prezesa Rady Ministrów, a także na podstawie uchwał Zgromadzenia Narodowego mianuje, odwołuje lub skraca kadencję Wiceprezesa Rady Ministrów, ministrów i innych członków Rady Ministrów; również w przypadku innych ważnych urzędów władzy państwowej przedstawia Zgromadzeniu Narodowemu propozycję kandydatów oraz wniosek o odwołanie ze stanowisk prezesa Najwyższego Sądu Ludowego i dyrektora Najwyższej Prokuratury Ludowej; na podstawie uchwał Zgromadzenia Narodowego powołuje lub odwołuje sędziów Najwyższego Sądu Ludowego; powołuje i odwołuje wiceprezesa Najwyższego Sądu Ludowego, sędziów innych sądów, wicedyrektorów i prokuratorów Najwyższej Prokuratury Ludowej; decyduje o specjalnej amnestii, a na podstawie uchwały Zgromadzenia Narodowego ogłasza amnestię; tradycyjnie ma prawo przyznawać medale, odznaczenia, nagrody państwowe i państwowe tytuły honorowe; decyduje o naturalizacji, zrzeczeniu się wietnamskiego obywatelstwa, przywróceniu go lub pozbawieniu.

Prezydent jest zwierzchnikiem sił zbrojnych i w związku z tą prerogatywą sprawuje przewodnictwo w Radzie Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa, podejmuje decyzje o odznaczeniu, awansie, degradacji, pozbawieniu stopnia wojskowego, admiralskiego i wiceadmiralskiego, a także mianuje i odwołuje Szefa Sztabu Generalnego, Dyrektora Departamentu Ogólnego Politycznego Wietnamskiej Armii Ludowej. Opierając się na rezolucjach Zgromadzenia Narodowego lub Stałego Komitetu Zgromadzenia Narodowego, ogłasza lub unieważnia decyzje o ogłoszeniu stanu wojny, zarządza ogólną lub częściową mobilizację, ogłasza lub znosi stan wyjątkowy. Przynależne głowie państwa prerogatywy dotyczą przyjmowania ambasadorów, jak również mianowania i odwoływania ambasadorów SRW oraz nadawania im stopnia i rangi, ale – co trzeba podkreślić – na podstawie uchwał Stałego Komitetu Zgromadzenia Narodowego. Niektóre kompetencje są związane z polityką zagraniczną, np. negocjowanie i podpisywanie umów międzynarodowych w imieniu SRW, przedstawianie Zgromadzeniu Narodowemu do ratyfikacji decyzji w sprawie przystąpienia do umowy lub wygaśnięcia ważności umowy międzynarodowej. Artykuł 89 dotyczy rozwiązań w kwestii Rady Bezpieczeństwa i Obrony. W tym wypadku prezydent przedkłada Zgromadzeniu Narodowemu listę jej członków do zatwierdzenia.

---

[47] Constitution of the Socialist Republic of Vietnam (2013), <https://constitutionnet.org/sites/default/files/tranlation_of_vietnams_new_constitution_enuk_2.pdf>, dostęp 10 III 2021.

[48] *Ibidem*.

VIII. Ocena kierunku zmian konstytucyjnych dotyczących systemu organizacji władz państwowych

Giao Vũ Công i Kiểm Trạm z Wietnamskiego Uniwersytetu Narodowego w Hanoi w swojej analizie poświęconej efektom zmian konstytucjonalnych podsumowują swój wywód stwierdzeniem, że nowa ustawa zasadnicza jest krokiem milowym w rozwoju wietnamskiego konstytucjonalizmu[49]. Obaj naukowcy chwalą możliwość szerokiej dyskusji nad projektem konstytucji, ale jednocześnie zwracają uwagę na to, że w Wietnamie zazwyczaj występuje stosunkowo duża rozbieżność pomiędzy prawem a jego wdrażaniem, zwłaszcza w przypadku praw konstytucyjnych. Proces tworzenia i nowelizacji ustaw mających na celu wprowadzenie w życie konstytucji z 2013 r. przebiega wolniej, niż planowano[50]. Dodatkowo konstytucja nie przewiduje takich instytucji, jak Trybunał Konstytucyjny czy Rzecznik Praw Obywatelskich, co utrudnia rozpoznanie spraw związanych z naruszeniem praw człowieka. Nie ma jasnego mechanizmu prawnego umożliwiającego zapobieganie uchwalaniu niekonstytucyjnych ustaw oraz uchylanie ustaw i aktów wykonawczych wydawanych przez organy ustawodawcze, wykonawcze i sądowe, które naruszają prawa konstytucyjne. Giao Vũ Công i Kiểm Trạm przychylają się do opinii, że system sądowy ma pewne wady sprawiające, że można mieć obawy o niezależność sądownictwa, podobnie jak o dostępność sprawiedliwego procesu i sprawiedliwego odszkodowania w przypadku naruszenia praw człowieka. Ponadto niewykluczone, że art. 14, w którym wymieniono ograniczenia dotyczące praw człowieka, może być przez władze nadużywany[51].

Zmiany konstytucyjne należy rozpatrywać również w kontekście retoryki kolejnych zjazdów KPW, ponieważ to, co było ideą przewodnią wszystkich konstytucji i systemu politycznego, jest ściśle związane z jednopartyjnością i konstytucyjną ochroną rządów KPW. Tutaj jednak pojawiają się pewne problemy interpretacyjne. Zdaniem rosyjskiego eksperta Аншона Цвешова zwraca uwagę sprzeczność między narracją towarzyszącą zasadom funkcjonowania partii (doktryna marksistowsko-leninowska) a sposobem przestrzegania tych zasad. Ta sprzeczność wyraża się m.in. w budowaniu nowej tożsamości partii, ponieważ w materiałach z XII Zjazdu KPW podkreślono, że partia jest reprezentantem całego narodu, a nie tylko proletariatu. А. Цвешов twierdzi, że aby pozostać w zgodzie z celami rozwojowymi i przy tym zachować monopol partii, w ośrodkach partyjnych i ideologicznych musiałby się rozwijać „hoshiminizm", czyli marksizm-leninizm mający wietnamską specyfikę. Takie traktowanie ideologii pozwoli zmienić kierunek rozwoju Wietnamu na bardziej liberalny i jednocześnie nie tracić formalnych, ideologicznych wartości[52]. Warto przy tym podkreślić, że Hồ Chí Minh ze

[49] Giao Cong Vu, Kien Tran, *op. cit*, s. 261.

[50] *Ibidem*, s. 257.

[51] *Ibidem*, s. 260.

[52] А.П. Цветов, *Открытые вопросы XII сьезда*, [w:] *XII Сьезд Компартии Вьетнама: документы и экспертные оценки*, Форум, Москва 2016, s. 182.

swoją spuścizną jest filarem, na którym buduje się tożsamość państwa, stąd odwołania do tej postaci w konstytucji[53].

Jak powiedziano wcześniej, w KPW istnieją podziały odzwierciedlające różne interesy grup, które w gruncie rzeczy są trudne do zidentyfikowania. To sprawia, że wybór najważniejszych osób w państwie praktycznie odbywa się na zjazdach rządzącej partii i można się jedynie domyślać, jak i dlaczego został dokonany. W analizie S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS) Yang Razali Kassim twierdzi, że istotną decyzją podjętą na XIII Zjeździe KPW był powrót do struktury podziału władzy opartej na czterech filarach – sekretarz generalny partii, prezydent, premier i przewodniczący Zgromadzenia Narodowego[54]. Są to cztery najpotężniejsze stanowiska polityczne w ścisłym kierownictwie, którego członkowie zawsze należą do Komitetu Centralnego KPW i Biura Politycznego. W tym kwartecie prezydent jest drugą, po sekretarzu generalnym, osobą w państwie. Wszyscy czterej przywódcy są wybierani przez Zgromadzenie Narodowe, którego ponad 90% stanowią członkowie KPW[55], zatem wskazanie ich przez zjazd jest jak najbardziej oczywiste. I tak w kwietniu 2021 r. parlament wietnamski wybrał na prezydenta byłego premiera Nguyễn Xuân Phúca, a stanowisko premiera objął Phạm Minh Chính, znany wcześniej jako członek Komitetu Centralnego KPW oraz urzędnik aparatu bezpieczeństwa. Powrót do struktury podziału opartej na czterech filarach jest kojarzony z nieustanną walką z korupcją, co było sporym wyzwaniem dla XII Zjazdu KPW. Wietnamska Agencja Informacyjna podała, że Zgromadzenie Narodowe po raz pierwszy wybrało dotychczasowego premiera na urząd prezydenta[56].

Obecny sekretarz generalny partii Nguyễn Phú Trọng ma dość silną osobowość i pozycję w partii. Został wybrany na trzecią kadencję po ostatnim zjeździe KPW, ale właściwie dlatego, że nie udało się mu przeforsować na następcę swojego kandydata Trần Quốc Vượnga. To rozwiązanie można określić jako kompromis frakcji. Należy zaznaczyć, że w 2018 r. szef partii objął stanowisko prezydenta, gdy zmarł ówczesny prezydent, co było powodem domysłów na temat zmiany dotychczasowego kwartetu na trio liderów państwa. Posłowie zatwierdzili również Vương Đình Huệgo na stanowisku

---

[53] Na temat kreowania kultu Ho Chi Minha *vide* O. Dror, *Establishing Hồ Chí Minh's Cult: Vietnamese Traditions and Their Transformations*, „The Journal of Asian Studies" 2016, vol. 75(2), <https://www.jstor.org/stable/24738615>, s. 433–466, dostęp 10 II 2021.

[54] Y.R. Kassim, *Vietnam's New Leadership: Back to the Four Pillars, „RSIS Commentary*", <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/vietnams-new-leadership-back-to-the-four-pillars/#.YsMGdnZBxaQ>, dostęp 20 IV 2021.

[55] Na 499 posłów w Zgromadzeniu Narodowym obecnej 15. kadencji 485 jest członkami KPW. Dane na podstawie Vuong Dinh Hue, *Elections of Deputies to the 15th National Assambly*, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/english/mega-story/-/-/asset_publisher/lc29uIxCb05g/content/election-of-deputies-to-the-15th-national-assembly-and-all-level-people-s-councils-for-the-2021-2026-tenure-results-and-solutions-to-reform-the-organi>, dostep 15 III 2021.

[56] *Nguyen Xuan Phuc Elected as Vietnam's New President*, „Asia & Pacific", <http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/05/c_139859178.htm>, dostęp 20 IV 2021.

przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego, uzupełniając tym samym cztery najważniejsze stanowiska kierownicze w kraju[57].

Cytowany analityk Y.R. Kassim twierdzi, że pod przywództwem KPW Wietnam utrzymuje swoją stabilność polityczną i wzrost gospodarczy, a także z powodzeniem integruje się z regionem i się globalizuje. Warto zauważyć, że głównymi kandydatami na cztery najwyższe stanowiska kierownicze są osoby z wyższym wykształceniem lub wykształceniem ekonomicznym. To świadczy o roli gospodarki w modernizowaniu państwa. Wietnamskie media podają, że kilka projektów dotyczących dalszej modernizacji zostało przedłożone na zjeździe KPW. Były one związane z uczczeniem dwóch przyszłych rocznic. Pierwszym z nich jest rok 2030 – przełomowy moment zbiegający się z 100. rocznicą powstania KPW. Drugi to program nowej Narodowej Wizji 2045, podkreślający dokonania 100 lat od proklamowania DRW.

Podsumowując rozważania poświęcone roli prezydenta Wietnamu w systemie władzy, należy stwierdzić, że ulegała ona modyfikacjom. Poczynając od konstytucji z 1959 r., prezydent był jednym z liderów partii komunistycznej, ściśle związanym z hegemonią KPW. Na mocy wszystkich dotychczasowych konstytucji DRW i SRW prezydent nie był wybierany w wyborach bezpośrednich i powszechnych, lecz przez Zgromadzenie Narodowe. Z czasem, po reformach *doi moi*, rola ciał wybieralnych, np. Zgromadzenia Narodowego, w systemie władzy się zwiększyła. Rozdzielanie kompetencji władz podkreślono już w konstytucji z 1992 r., a jeszcze mocniej – w ostatniej z 2013 r. Nadal jednak podział władzy jest ograniczony jej jednolitością i jednopartyjnością zagwarantowaną przez konstytucję. Jeśli chodzi o pozycję prezydenta w tym systemie, to nie należy jej rozpatrywać w kontekście przywództwa jednoosobowego – prezydent jest jednym z czterech liderów państwa. W ocenie ekspertów wypracowany w Wietnamie system jest bardziej pluralistyczny i demokratyczny niż w Chinach, gdzie przywództwo Xi Jinpinga jest jednoosobowe – jest on jednocześnie prezydentem i sekretarzem partii. Należy dodać, że również inne wymienione w artykule rozwiązania – dotyczące wyborów parlamentarnych, zwiększającej się roli Zgromadzenia Narodowego, nowych mechanizmów kontroli – ten wniosek potwierdzają. Wypracowana praktyka wskazuje również, że konsensus jest bardziej ceniony niż forsowanie własnego stanowiska[58].

Jednopartyjność nie budzi większych sprzeciwów wśród samych Wietnamczyków ani w środowisku międzynarodowym, które już przyzwyczaiło się do stabilności i przewidywalności kursu politycznego przywódców Wietnamu[59]. Liderzy partyjni zawsze podkreślali, że odwrotu od polityki modernizacji nie ma, a jeśli chodzi o gospodarkę rynkową, to nigdzie nie jest powiedziane, że może ona funkcjonować jedynie

---

[57] *Vietnam National Assembly Selects Prime Minister, President*, „The Hindu", <https://www.thehindu.com/news/international/vietnam-national-assembly-selects-prime-minister-president/article34244774.ece>, dostęp 22 IV 2021.

[58] Le Hong Hiep, *Previewing Vietnam's Leadership Transition in 2021*, <https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2020/03/ISEAS_Perspective_2020_41.pdf>, dostęp 10 IV 2021.

[59] Д.В. Мосяков, *op. cit.*, s. 144.

w państwach kapitalistycznych. Monopol KPW jak do tej pory nie przeszkadza rozwojowi gospodarczemu; żadnej zorganizowanej opozycji w kraju ani opozycji samej KPW nie ma. Kolejnym przytaczanym w analizach argumentem za kolektywnym przywództwem są też wartości azjatyckie charakterystyczne dla państw z kręgu wpływów chińskich, gdzie najważniejsza jest harmonia władzy i narodu. Liberalny system wielopartyjny może prowadzić do konfliktów i tę harmonię burzyć, a legitymizacja władzy zależy nie od jej pochodzenia, ale od efektywności i poparcia dla porządku i harmonii[60]. Ten sposób argumentowania można odnaleźć również w pracy Martina Gainsborougha, który omawiając rolę KPW, pisze o „autonomii" rozwiązań w Wietnamie w odniesieniu do doświadczeń zachodnich[61].

Prezydent, członek Biura Politycznego, pełni jedną z ważniejszych ról politycznych w Wietnamie, ale jest to rola w kolektywnym przywództwie, która zgodnie z zasadą czterech filarów równoważy pozycję innych liderów KPW.

Bibliografia

Źródła

Constitution of the Republic of Vietnam, Saigon, 26th October 1956, <https://www.worldstatesmen.org/South-Vietnam-Constitution1956.pdf>.

Constitution of the Socialist Republic of Vietnam 15.04.1992, <http://web.hcmulaw.edu.vn/humanrights_en/index.php?option=com_content&view=article&id=48:constitution-of-the-socialist-republic-of-vietnam-1992&catid=28:constitution-of-vn&Itemid=44>.

Constitution of the Socialist Republic of Vietnam (2013), <https://constitutionnet.org/sites/default/files/tranlation_of_vietnams_new_constitution_enuk_2.pdf>.

Constitutional History of Vietnam, The International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), <http://constitutionnet.org/country/constitutional-history-vietnam>.

Les Constitutions du Vietnam 1946–1959–1980–1992, The Gioi, Hanoi 1995.

Embassy of the Socialist Republic of Vietnam in the United States of America, <http://vietnamembassy-usa.org/vietnam/politics/government-structure>.

Statut Komunistycznej Partii Wietnamu, [w:] *IV Zjazd Komunistycznej Partii Wietnamu. Podstawowe dokumenty*, [tł. z wietnamskiego], Książka i Wiedza, Warszawa 1980.

Vietnam's 1980 Constitution, „Vietnam Law & Legal Forum", <https://vietnamlawmagazine.vn/vietnams-1980-constitution-4534.html>.

Piśmiennictwo

The Communist Vietnam: Internal contradictions and the path to progres [wywiad z Carlyle'em Thayerem z 14.08.2014 r.], interviewed by A.P. Tsvetov [Cvetov], <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/the-communist-vietnam-internal-contradictions-and-the-path-t/?sphrase_id=93158631>.

[60] Г.М. Локшин, *op. cit*, s. 33.

[61] M. Gainsborough, *Vietnam. Rethinking the State*, Zed Books, London–New York; Silkworm Books, Chang Mai 2010, s. 23–24.

Cùng Viết Hiến Pháp, <https://cungviethienphap.wordpress.com/>.
Cvetov A.P., *Otkrytye voprosy XII S'ezda*, [w:] *XII S'ezd Kompartii V'etnama – dokumenty i ekspertnye ocenki*, Forum, Moskva 2016.
Dror O., *Establishing Hồ Chí Minh's Cult: Vietnamese Traditions and Their Transformations*, „The Journal of Asian Studies" 2016, vol. 75(2), <https://www.jstor.org/stable/24738615>.
Gainsborough M., *The Myth of a Centralised Socialist State in Vietnam: What Kind of a Myth?*, „Journal of Current Southeast Asian Affairs" 2017, vol. 36(3).
Gainsborough M., *Vietnam. Rethinking the State*, Zed Books, London–New York; Silkworm Books, Chiang Mai 2010.
Giao Cong Vu, Kien Tran, *Constitutional Debate and Development on Human Rights in Vietnam*, „Asian Journal of Comparative Law" 2016, vol. 11(2).
Hiep Le Hong, *Performance-Based Legitimacy: The Case of the Communist Party of Vietnam and Doi Moi*, „Contemporary Southeast Asia" 2012, vol. 34, is. 2, <http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/05/c_139859178.htm>.
Hiep Le Hong, *Previewing Vietnam's Leadership Transition in 2021*, <https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2020/03/ISEAS_Perspective_2020_41.pdf>.
Hoang Hung Hai, *70 let stroitelstva i soveršenstvovaniâ Konstitucii V'etnama v interesah prav čeloveka i graždanina*, „V'etnamskie Issledovaniâ" 2016, vol. 6.
Kassim Y.R., *Vietnam's New Leadership: Back to the Four Pillars*, „RSIS Commentary", <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/vietnams-new-leadership-back-to-the-four-pillars/#.YsMGdnZBxaQ>.
Kim Them Do, *Vietnam's Disappointing New Constitution*, „The Diplomat", 10 XI 2013, <https://thediplomat.com/2013/11/vietnams-disappointing-new-constitution/>.
Kommunističeskij V'etnam: vnutrennijeprotivirečija i put' k progresu [wywiad z Carlyle'em Thayerem z 14.08.2014 r.], besedoval A.P. Cvetov, <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/kommunisticheskiy-vetnam-vnutrennie-protivorechiya-i-put-k-p/?sphrase_id=93167025>.
Lokšyn G.M., *Obnavlenie – velenie vremeni iz preds'ezdovskoj diskusii v KPV i V'etnamskom Obŝestve*, „V'etnamskie Issledovaniâ" 2016, vol. 6.
Mazyrin W.M., *Reformy perehodnogo perioda vo V'etnamie (1986–2006): napravleniâ, dinamika, rezultaty*, Izdatelstvo Universiteta im. Lomonosova, Moskva 2007.
New Law of Referendum, <https://vietnamlawmagazine.vn/new-law-on-referendum-5327.html>.
Mosâkov D.V., *Kompartiâ V'etnama i obstanovka v strane pered XII S'ezdom*, „Ûgo-Vostočnaâ Aziâ: Aktualnye problemy razvitiâ" 2015, vol. 29.
Nguyen Xuan Phuc Elected as Vietnam's New President, „Asia & Pacific", 5 IV 2021, <http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/05/c_139859178.htm>.
Nhóm Kiến nghị 72 lên tiếng, <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2013/04/130402_kiennghi72_new_statement>.
O sovremennyh podhodah k voprosam organizacii i provedeniâ referendumov v Socialističeskoj Respublike V'etnam, <http://cikrf.ru/activity/relevant/detail/30606/>.
Russell Heng Hiang Khang, *The 1992 Revised Constitution of Vietnam: Background and Scope of Changes*, „Contemporary Southeast Asia" 1992, vol. 14(3).
Sheridan G., *Asian Values Western Dreams: Understanding the New Asia*, Australian Pront Group, Sydney 1999.
Sidel M., *The Constitution of Vietnam: a Contextual Analisis*, Hart Publishing, Oxford 2009.
Thaveeporn V., *Vietnam. The Third Wave of State Building*, „Southeast Asian Affairs" 1997.
Vietnam National Assembly Selects Prime Minister, President, „The Hindu", 5 IV 2021, <https://www.thehindu.com/news/international/vietnam-national-assembly-selects-prime-minister-president/article34244774.ece>.

Vu Ngu Chieu, *The Other Side of the 1945 Vietnamese Revolution: The Empire of Viet-Nam (March–August 1945)*, „The Journal of Asian Studies" 1986, vol. 45, is. 2.

Vuong Dinh Hue, *Elections of Deputies to the 15th National Assambly* <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/english/mega-story/-/-/asset_publisher/lc29uIxCb05g/content/election-of-deputies-to-the-15th-national-assembly-and-all-level-people-s-councils-for-the-2021-2026-tenure-results-and-solutions-to-reform-the-organi>.

Zieliński E., *Ustrój polityczny Socjalistycznej Republiki Wietnamu*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1979.